

des in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus. Item 1. Corinth. 10. *Unus panis, & unum corpus sumus, qui de uno pane participamus.* Et ubi Apostolus de utriusque speciei communicatione loquitur, aliquando copulativam adhibet particulam, & aliquando disjunctivam, ut 1. Cor. 11. *V. 26. & 27. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel bibere calicem Domini indigne, reus erit Corporis & Sanguinis Domini.* Nec scripta sacra nunquam meminere Calicis nisi præmissa mentione Panis: sæpe vero meminere panis solius Eucharistici sine calicis expressione. Qualia sunt superius adducta diversa testimonia. Et Joann. 6. *Ego sum panis vita. Hic est panis de celo descendens. Ego sum panis vivus, qui de celo descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Hic est panis, qui de celo descendit.* Ideoque verisimile est Apostolicis temporibus fuisse libertati communicantium relicto Calicis usum.

6. Eandem vero libertatem usitatum fuisse antiquis sæculis, perspicuis compertum est argumentis & exemplis, ex quibus numero pluribus pauciora hæc selegimus. In primis duæ quorundam hæreticorum fraudes id convincunt. Scribit Sozomenus lib. 8. c. 5. & Nicephorus lib. 13. c. 7. feminam hæreticam de Macedoniæ secta, ut se Catholicam simularet, panem Eucharisticum una cum aliis promiscue de manu Joannis Chrysostomi in manu accepisse, quem demisso vultu, & inclinato quasi per adorationem pectore, ancillæ suæ occulte porrexit, de cuius manu profanam panem de domo allatum in os ingessit, cepitque dentibus premere; sed per miraculum fuisse buccellam illam in lapidem conversam, quo eventu attonitum Chrysostomo propriam fraudem detexisse, eique lapidem porrexisse, audiente & vidente præsentis populo. At vero in Calice non potuisset femina fraudem ullam exercere nisi abstinendo. Diaconus enim Calicem sacrum illius, qui communicare volebat, ori admovebat. Quod est indicium post sumptionem sacratissimi panis, liberum unicuique fuisse abstinere a Calice. Alterum fraudis exemplum refert Leo Papa Magnus serm. 4. de quadragesima, de Manicheis occultis, qui cum vellent pro Catholicis haberi, ad communionem Sacramentalis panis accedebant, nunquam tamen de sacro Calice potabant, quia Manicheorum secta vinum execrabatur, quod prædicabat, esse cacodæmonis creaturam, & fel draconis insanabile. Id vero arguit illam sub solius panis specie communicandi libertatem, alioqui enim abstinendo a sacro Calice, suam prodidissent impietatem, fuissentque penis non tantum Ecclesiasticis obnoxii, sed illis etiam quæ Cæsarium edicta comminabantur.

7. Præterea ex sequentibus Ecclesiæ primitivæ ritibus demonstratur Eucharistiæ sub unica specie communicatio, primum ex Eucharistiæ intra sacramentum penetrantia ædium asservatione. Clemens Romanus lib. 8. Constitutionum Apostolicarum cap. 13. alias 20. jubet peracta populi communione, quod superest reliquiarum Dominici Corporis, recondi a Diacono cum reverentia in pastophorio. Tertullianus lib. 2. ad uxorem testatur, suo tempore consuevisse Christianos deferre in privatas suas ædes Eucharistiæ, ubi eam opportuno tempore comederent prius jejuni: *Non sciet maritus (inquit) quid in occulto ante omnem cibum sumas.* Et Cyprianus serm. de lapsis ait: *Mulier quadam cum arcam suam, in qua sanctum Domini erat, indignis manibus tentasset aperire, igne inde insurgente deterrita est.* Dionysius Alexandrinus in ep. ad Fabium Antiochenum, quam refert Eusebius lib. 6. hist. Eccl. cap. 36. fidem facit, Serapionem quemdam senem in extremis agentem misisse puerum ad Sacerdotem, ut ad se cum Sacramento Eucharistiæ veniret. Presbyterum autem tunc forte ægrotantem non potuisse per se accedere, sed misisse per eundem puerum particulam vivificæ Eucharistiæ, qua devotè sumpta Serapion lætus vita excessit. Quo etiam exemplo asseritur Eucharistiæ intra Ecclesiam asservatio. Eodem sæculo Sanctus Martyr Tarisius (ut scribitur in vita Stephani primi Papæ, & apud Bedam in Martyrologio die 15. Augusti) quum Eucharistiæ deferret, occurrentesque illi Pagani quererent quid rei deferret, nec ille vellet sanctum canibus aperire, ab illis continuo necatus est. Et tamen divino miraculo Sacramentum ita disparuit, ut illud reperire sacrilegi nequiverint. Concilium Nicænum can. 14. alias 18. alias 20. jubet, ut in absentia Sacerdotum Diaconi Eucharistiæ porrigan: Absentia Sacerdotis tempus arguit extra Missam, atque ita fuisse reconditam Eucharistiæ. Habetur canon iste Nicænus apud Rufinum Aquilejensem. Testatur autem Cyrillus Alexandrinus, collectos a Rufino Nicænos canones esse germanos & authenticos. In eadem Nicæna Syno-

do extat in omnibus editionibus can. 13. ut secundum antiquam regulam in mortis articulo nemini recusetur Eucharistiæ, quem canonem posteriora Concilia sæpe renovaverunt. Quo probatur, Eucharistiæ reponi solitam intus Ecclesiam ad hujusmodi ægrotorum eventus. Memorat Justinus in Apolog. 2. religioſum Diaconorum officium Eucharistiæ ad infirmos deferentium, utique sub specie panis. Eusebius lib. 5. hist. Ecclesiast. cap. 24. temporum antecedentium morem fuisse testatur ex Irenæi ad Victorem Papam epistola, ut Romanus Pontifex in fœdus pacis & sanctæ unionis Eucharistiæ transmitteret ad alios etiam remotissimarum regionum Episcopos.

8. S. Basilii in epist. ad Cæsarium Patriciam perhibet Anachoretas, qui non poterant commode sæpius in Ecclesiam venire, consuevisse Eucharistiæ deferre in suas cellulas. Gregorius Nazianzenus in or. de obitu Gorgoniæ fororis suæ, scribit illam adorasse quam privatim asserabat Eucharistiæ, statimque eo morbo, quo laborabat, convalescente. Narrat Ambrosius in serm. de obitu fratris sui Satyri, eum adhuc catechumenum, ne sine mysterio gravi naufragii discrimine periret, ab uno sociorum Eucharistiæ precibus impetrasse, eamque sudario involutam sibi ad collum alligasse.

9. Et sane Christus Dominus, utpote sapiens & providus Legislator, nunquam obligavit quemquam extra Sacrificii divinam actionem ad communicandum sub utraque specie. Sed cum sacrosanctum ejus Corpus & Sanguis sub alterutra specierum ac visibilium symbolorum contineatur, ejus hæc jussio, quam urgebant Bohemi, & urgere pergunt Novatores, *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis,* Joann. 6. satis ac plene adimpletur in unius speciei sumptione. Incommoda vero & gravia discrimina, quæ occurrerent in eo præcepto, quale hæretici imaginantur, occurrunt in abstemis, tum etiam in multorum rudium ac corpore infirmorum concursu, in quibus etiam haud pauci occurrunt mucosi, salivantes, excreantes, halitu fetentes, impuri, inculti, aut etiam quibusdam morbis affecti, qui vel nauseam intolerabilem cum periculo vomitus in delicatis succedentibus commovent: quietiam evidens & crebrum periculum contagiosarum agritudinum imminet potantibus post hæcticos, phthificos, dysentericos, leproſos, lue venereæ infectos. Periclitantur etiam de effusione speciei Sacramenti liquidæ, qualem deplorat Chrysostomus in suis ad Innocentium Papam epistolis in concursu militum in Basilica Constantinopolitana contigisse, quæ eversa sunt sacra vasa sanguinem tremendam continentia, in ipsas militum clamides & paludamenta. Notissimum est decretum Pii Papæ primi, qui decimus ab Apostolo Petro Romanam rexit Ecclesiam, relatum, de consecr. dist. 2. c. *si per negligentiam aliquid de sanguine Domini stillaverit in terram.* Et in Decreto Ivonis lib. 1. Et quod ait Augustinus lib. 50. Homiliarum, homil. 26. *Quanta sollicitudine observamus, quando nobis Corpus Christi ministratur, ut nihil ex ipso de nostris manibus in terram cadat:* Ibidemque: *Reus erit, qui Corpus Christi in terram cadere negligentia sua permisit.* Et habetur apud Gratianum, 1. q. 1. c. interrogo vos. Certe piculum erat in prioribus Ecclesiæ sæculis, si mica panis Eucharistiæ in humum decideret, testibus Tertulliano, Origene, Cyrillo Hierosolymitano, & aliis. His adde multas & amplissimas esse regiones, in quibus nulla crescant vites; sunt & alie remotiores, in quibus vinum grandi pretio transportatum statim congelatur, aut illico accescit, ut Norvegia, Svecia, Ruscia, in qua Philippus Melancthon lib. de usu integri Sacramenti scribit, utendum medicato seu aqua mulsâ. Veruntamen undenam vitæ ille sibi potestatem sumpſit, acivique immutavit Sacramentorum divinarum substantiam, quam Christus neque Petro Apostolo, neque Petri successoribus Pontificibus, neque ipsi Ecclesiæ unquam contulit? Et si juxta hæreticorum asseverationem sacra Scriptura sit unica credendi regula, hæc non aliam assignat Sacramenti materiam præter panem & vinum. Denique inoleverat alicubi consuetudo intinctum Eucharisticum panem populo porrigendi; alibi etiam de uvæ granis populum communicandi quasi de sanguine Christi; sed utrumque ritum rejectit & abrogavit Concilium Bracarense quartum sub Adeodato Papa ann. 675. can. 2. quo utroque modo existimatum fuerat, satis fuisse provisum periculo effusionis sacri Sanguinis.

10. Quod attinet ad confirmationem eorum, quæ Concilium Basileæ primum, deinde Lausanæ, quo sub finem ob pestem Basileæ grassantem, translatum fuerat; illa omnia quæ in rebus beneficiariis & dispensationibus Concilium gesserat, ordinarat, concesserat, in materia tam gratiæ quam justitiæ, pro bono pacis & Ecclesiasticæ unionis, illis qui erant in præsentis possessione, Ni-

ne Nicolaus Papa V. confirmavit, & rata esse voluit per Bullam apud Spoletum concessam anno 1449. decimo quarto Calendas Julii.

CONCILIUM GENERALE FLORENTINUM

inchoatum Ferrariæ ann. 1438.

1. **E**ffecit Patrum Basileensium in Schismate adversus Eugenium Pontificem damnabilis pertinacia; & præterea justum præcipuaque laude dignum desiderium Græcos deducendi ad unionem fidei & pacis cum Romana Ecclesiâ: quorum Imperator, & Patriarcha, ceterique Antistes refugiebant Basileam longo & periculoso itinere per nives & glacies, perque ardua montium cum sumptibus immentis & gravissimis molestiis proficisci; auebant autem amœnam Italianam maritimam profensione appellere, cujus sumptus Respublica Venetorum suppeditatura erat; & insuper desideratissima Summi Pontificis præsentia, quem Basileenses a se per proterviam repellabant, per cujus absentiam & dissentium non poterat ullum Concilium utpote capite truncum & mutilum legitima polleere auctoritate: Hæc inquam causæ effecerunt, ut Græci cum Summo Pontifice unanimiter libenter in locum Concilii Ferrariam conferrent. His ex causis Eugenium Basileensem conventum, schisma exitiale aperte molientem, illum in civitatem transtulit, eoque ut migraret, missis Legatis invitavit. Permulti deinceps in dies Basileæ relicta Ferrariam ad Padi fluentiam Marchionibus Estensibus tunc temporis subditam concesserunt. Qui vero pertinacius Basileæ conſisterant, eo proveſti sunt, ut crebris citationibus Eugenio diem dixerint, neque temerariis eorum jussionibus obtemperantem Summo Pontificatu exegerint, Amadeo Sabauda ejus in Sedem intruso.

2. Prima legitimi Concilii sessio feliciter inivit Ferrariæ quarto idus Januarii anno 1438. præfidente meritis omnique præconio majore Legato Eugenio a latere Nicolao Albergato, ex Ordine Carthusiano, Cardinali Presbytero, tituli Sanctæ Crucis, eximia pietatis, serenitatis, atque prudentiæ viro: peractisque consuetis Concilii præliminariis, primo decreto declarata fuit irrita omnique auctoritate vacua omnia post Eugenii revocationem acta Basileensium. Secunda vero sessio per se præfedit Eugenius Papa, quam decimo quinto Februarii auspiciatus est præsentibus septuaginta duobus Episcopis.

3. Interim Græcorum Imperator Johannes Paleologus, cum fratre suo Demetrio, & Josepho Patriarcha Constantinopolitano, ceterorumque Patriarcharum Legatis, aliisque plurimis Orientis Antistitibus, & amplo comitatu septingentorum circiter hominum ad Venetiarum littus magna celebritate appulerunt. Postridieque Dux & Senatus navi Bucentauri magnificentissime adornata Imperatorem in urbem exceperunt: qui statim oratores suos ad Eugenium direxit, qui suum in Venetam civitatem adventum significarent. Scripsitque ad Basileenses litteris exhortatus illos est, ut Ferrariam concederent ad optatissimam Ecclesiarum unionem communibus votis perficiendam, quæ hæctenus infelici dissensione divulsæ fuerant, Eugenius vero Nicolaum Albergatum Cardinalem & Nicolaum Estensem Ferrariæ Principem ad salutandum Imperatorem adventantem præmisit. Die autem Februarii 29. Imperator cum fratre, & frequentiori Clero transvecto fluvio Pado Ferrariam attingit, atque in portu civitatis ab omnibus Cardinalibus, & viginti quinque Episcopis, & Ordinibus civitatis, excensus aereo quo vectus fuerat navigio sub aurea umbella exceptus, medius inter Cardinales equitans, ad Eugenium est deductus, qui in privato cubiculo sedens illum operiebatur, & ad se accedentem obviam aliquot passibus progressus, cumque Imperator genua flectere inciperet, comiter relevatus data dextera osculanda amantissime complexus est, fecitque ad suam lavam in preparata sede confedere: ac post aliquot secreta colloquia, justis Pontifex Imperatorem in hospitium magnifice adornatum deduci. Triduo post, Patriarcha speciosissimo & inaurato navigio Ferrariam appulit, quem quatuor Cardinales cum vigintiquinque Latinis Episcopis, & Marchione urbis Domino ad portum exceperunt. Indeque medius inter duos Cardinales Diaconos equitans, ad Pontificem adductus, qui sedens ejus præstolabatur accessum; & Pontificis genam osculatus est, qui ad sinistram suam in preparato scabello confesum præbuit. Ipsique confedentibus, ceteri Græci Antistes accedentes, sedentis Pontificis dexteram & genam pariter osculati sunt, ultimis tamen dextera osculo tantum, aut profunda veneratione contentis.

4. Post dies aliquot, Imperator a Pontifice contendere cepit, ut juxta conventa non solum Episcopi, ceterique Præfules, verum etiam Reges ac Principes per se aut Legatos celebrandæ Synodo interessent. Quod quamvis difficile nimium forte Pontifex excusaret ob mutua inter eos bella; rem nihilominus urgente Imperatore, Pontifex nuncios & litteras quoquoeverſum ad eos invitandos misit. Exorta etiam de ordine sessionum controversia, Pontifex sic dispositum cupiebat, ut ad unum Ecclesiæ latus convenirent omnes Latini, ad alterum Græci: Ipse vero in capite medius ante Altare confederet. Imperator vero eum sibi potius deberi locum contendebat. Denique ex forma antiquarum Synodorum œcumenicarum, ita res transacta est, ut erecto folio ante Altare, super eo sanctorum Evangeliorum liber intra sacra Capita Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, accensis hinc inde cereis, collocaretur, ipseque Pontifex cum suis Latinis dexteram partem, (quæ lava est ingredientibus) alteram Imperator cum suis Græcis teneret. Infra folium Pontificium uno fere passu locata est Imperatoris Latini sedes, (is erat Albertus secundus) quæ semper vacua remansit ob ejus absentiam. Prope hanc confedere Cardinales, qui recensentur numero octo, a quibusdam novem, ac deinceps pluribus sedium ordinibus Archiepiscopi Latini centum circiter quinquaginta, præter Abbates, ceteramque turbam Ecclesiasticorum. E regione Pontificis & sedis Imperatoris Latini, sedes Imperatoris Græcorum posita, paulloque inferius Patriarchæ Constantinopolitani ejusdem eminentiæ & ornatus cum Pontificia: deinde Vicariorum ceterorum Orientis Patriarcharum: subindeque Metropolitanorum, aliorumque majorum & minorum Antistitum Orientalium, diversis pro dignitate sedium ordinibus: Demetrio vero Imperatoris fratri a dextris ejus collocata, sed humilior & quatuor fere palmos remota. Præter Græcos interſuere Synodo Isidorus Metropolita Kiowensis, totiusque Russiæ, cum quibusdam Prælati Russiæ Moscoviæque. Interſuit pariter Metropolitanus Iberiæ. Ipseque Eugenius in litteris post conciliatam unionem ad Principes scriptis, Legatos etiam nominat Imperatoris Trapezuntii, Iberorum, Valachorum, & Authenorum, præter Armenos, qui postmodum advenere.

5. Etiamſi multi hujusce Concilii Sessiones dinumerent ab illa, cui primum Apostoli nomine Legati præfuit Nicolaus Cardinalis tit. Sanctæ Crucis; alii tamen eas solas recensent quæ ab octavo die mensis Octobris haberi cœperunt, quo quidem die magno studio, & non ut antea, perfunctorie agitari præcipui momenti quæstio cœpit de Spiritus Divini processione. Interim dum Græci Basileensium adventum frustra præstolantur, nec non diversorum Principum Latinorum, aut missorum ab eis Legatorum accessum ne otiosum tempus deperiret, obtinuerunt Latini a Græcis, ut quali velitatione & pugna præludia agerentur placide controversiæ de statu animarum, quæ de corpore exceſſerunt. Communis est Latinorum persuasio, veteribus etiam Græcorum Patribus plane conformis, justorum animas, quæ nondum plene expiatis anteactæ vitæ reatibus & corporibus exceſſerunt, ignibus in Purgatorio torqueri. Quæ vero penitus expiatis sive in præſenti vita, sive in Purgatorio cunctis reatibus, nihil amplius Divinæ justitiæ debent, sine ulla mora in celestem felicitatem admitti, ut Dei visione absque ulla dilatione perſequantur. Ex adverso animas, quæ infectæ mortali peccato a corporibus propriis exierunt, in infernum protinus relegari sempiternis incendiis torquendas. Ipsos quoque rebelles Angelos, ex quo de celo ejecti sunt, ignium æternorum sustinere cruciatus. At vero Græci post susceptum schisma nec nobiscum nec inter se conveniunt. Negant quidem communiter esse aliquem Purgatorii ignem, sed tamen animas, quæ solutis corporis vinculis abſcedunt, cum culpæ maculis, quæ ipsas a Divina gratia minime excludunt, deferri in horrida quadam incommoda, tristia & tenebrosa loca; quæ pœnæ mitigantur, aut etiam desinunt præſidiis orationum, elemosinarum, sacrificiorum, aut pœnitentiæ exercitiis, quæ pro illarum liberatione Deo a viventibus fidelibus offeruntur. De illis vero animabus separatim, in quibus nulla superest contracta labes, existimant in locum quietis deferri, quænam vero locus, & quænam requies illa sit, non convenit inter eos. Quidam enim Græcorum nobiscum credunt statim rari in Angelorum confortium, & una cum illis beatifica Dei visione perfrui; alii vero non ante futuras tantæ felicitatis confortes quam post resurrectionem, resumptis cum quibus vixerant corporibus, ut anime quidem ex tunc Divino conspectu oblectentur, corpora vero sensibilibus castissimè gaudiis delictentur. Reprobos autem animas carne solutas nondum ignis pœnam sustinere, sed gravissimos merores ex desperatione, & ex loci ad quem rele-